

Stemmen uit het paradijs

Laura Weeda

Stemmen uit
het paradijs



Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij bv
2022

Copyright © 2022 Laura Weeda
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's Uitgeverij bv,
Weteringschans 259, 1017 xJ Amsterdam.

Omslag Esther van Gameren
Omslagbeeld Henri Rousseau, *Le rêve*
Foto auteur Omar Leihitu

ISBN 978 90 214 6072 7 / NUR 301
www.querido.nl

Inhoud

Personages in volgorde van verschijning

7

DEEL 1

Verwachtingen

11

DEEL 2

Voornemens

131

DEEL 3

Verandering

281

DEEL 4

Verwijdering

369

Woordenlijst

437

Personages in volgorde van verschijning

Gerson	Jeugdvriend van de vader van Shariff, die na een kort verblijf in Nederland is teruggekeerd naar de Molukken.
Sara	De ex-vrouw van Gerson.
Lucy	De tweede en huidige vrouw van Gerson, die eerst voor zijn kinderen zorgde.
Mingus	Vader van Shariff en jeugdvriend van Gerson.
Shariff	Initiator van het avontuur. Verhuist met zijn vrouw Fay en drie kinderen vanuit Nederland naar Bali om er te werken.
Fay	Verhuist met haar man Shariff en drie kinderen vanuit Nederland naar Bali, waar ze aan een fotografieproject wil gaan werken.
Johnny	Werkt bij Gerson op het land.
Carolina/ibu Ina	Nederlandse vrouw die ruim dertig jaar geleden op Bali is gaan wonen. Eigenaar van de huizen op Bali die Shariff zal gaan verhuren.
Ketut	<i>Pembantu</i> (huishoudster) van Carolina.
Philippe/pak Pip	De man van Carolina en mede-eigenaar van de huizen die Shariff op Bali verhuurt.
Lena	Vriendin van Carolina, met wie ze ook samenwerkt.
Agung	Chauffeur in dienst van Carolina en Philippe, ook een soort PA van hen beiden.
Kadek	Tuinman van zowel Carolina en Philippe als Fay en Shariff.

Dave	Werknemer op het kantoor van Carolina en Philippe, collega van Shariff.
Eka	Overleden moeder van Kadek. Vroeger de pembantu van Carolina en Philippe.
Nengah	Overleden vader van Kadek. Vroeger de tuinman van Carolina en Philippe.
Putu	Schoonmaker alias officemanager op het kantoor van Carolina en Philippe.
Dewi	Werknemer op het kantoor van Carolina en Philippe, een soort PA en vertrouwenspersoon van Carolina.
Alain/pak Ali	Gast in de huizen van Carolina en Philippe.
Ari	Tuinman van Carolina en Philippe. Vooral verantwoordelijk voor het zwembad.
Iluh	Floormanagement van de huizen van Carolina en Philippe. Onder meer verantwoordelijk voor het personeel.
Ita	Dochtertje van Kadek en Melik.
Kala Kehala	Hawaïaanse klant van Carolina.
Komang	Pembantu van Fay en Shariff, eerder ook in dienst geweest van Carolina.
Renate	Vertrouwenspersoon van Fay en Shariff op het makelaarskantoor waarvan ze hun huis huren.
Fran	Britse gepensioneerde vrouw die naar Bali is verhuisd.
Steve	De man van Fran, is samen met zijn vrouw na zijn pensioen naar Bali verhuisd.
Melik	De vrouw van Kadek.
Jin	Huisbaas van Fay en Shariff.
Grace	Manager van het Bali Street Center, dat kinderen die niet naar school gaan opvangt.
Theo	Vriend van Philippe, bezit een groot hotel op een van de Lombokse Gili's.

Alika	Werkt in de winkels die Carolina en Philippe op Lombok bezitten.
Eric	Man die op Bali is gaan wonen en teert op de rijke kringen waarin hij zich begeeft.
Rosita	Kantoormanager van Carolina en Philippe.
Harry	De man/compagnon van Jin.
Nyoman	Balinese man die in een <i>puputan</i> overleden is en vroeger in het huis van Fay en Shariff woonde.
Sari	Balinese vrouw die in een <i>puputan</i> overleden is en vroeger in het huis van Fay en Shariff woonde.
Dea	Dochtertje van Komang.

DEEL 1

Verwachtingen

(dag 1)

Proloog

Vanochtend, toen ik wakker werd, dacht ik meteen aan Sara. Ik zag voor me hoe ze nadat ze wakker werd (ontwaakte) het strand op liep, en als het vloed was ging zwemmen. Ze vond dat de grootste luxe die er was, zei ze. Haar dag beginnen in de oceaan. Op warme dagen als vandaag was het water haast op de temperatuur van een bad, zoals ze dat thuis gewend was. Die eerste jaren hier was ze echt gelukkig.

Ik zag voor me hoe ze later met de kleine Leon en Rosana het wad op liep, met grote parasols om zich tegen de zon te beschermen, en op zoek ging naar schelpen, krabbetjes, vogels en andere beestjes, waar ze onze kinderen over leerde (onderwees), wat ze zelf weer had opgezocht in de oude boeken die hier al zo lang ik me kan herinneren in de kast staan. Ze worden achtergelaten door toeristen en bij mij kwam nooit de gedachte op er een te lezen, maar zij verdiepte zich in allemaal. Ook dat wad kende ze uit haar eigen land, vertelde ze me. Maar daarop woonden andere dieren. Het is grappig hoe mensen altijd op zoek gaan naar dat wat ze kennen (of: wat vertrouwd is).

Het was lang geleden dat ik zo aan haar had gedacht, aan die gelukkige jaren die we hier samen hadden. Want die hadden we heus. Meestal denk ik tijdens ruzies met Lucy aan die met Sara, aan flarden ervan. Of ik denk aan de tijd nadat ze vertrokken was, naar hoe ik elke dag vanaf 16.10 uur, als het vliegtuig vanuit Ambon op Langgur geland was, op mijn hoede (alert) was. Als ze bij me terug zou komen, dacht ik, zou ze ineens weer voor me staan, net zoals ze de eerste keer dat ik haar ontmoette ineens voor me stond. Maar ze kwam nooit. Daarna moest ik denken

aan Mingus, met wie ik als kind samen kattenkwaad uithaalde. Hij was stouter dan ik. Hij pikte het kapmes van zijn moeder om een kokosnoot te openen en hakte het topje van zijn duim af en dat zo. Daarna verscholen we ons samen urenlang in een palmboom, vanwege de straf die hij vreesde als ze erachter kwam. Toen we iets ouder waren gingen we samen naar Langgur om meisjes te kijken, en hij was degene die ze aansprak en meenam op de scooter. Op de markt wist hij met zijn praatjes altijd wel een tros ramboetan voor ons te regelen, of vers gemaakte *sagu lempeng*. Voor hem was Kei Kecil te klein, hij trok al heel jong naar Jakarta en daarna naar Amsterdam, glipte aan boord van het schip dat zijn geliefde naar haar zogenaamde thuisland terugbracht ('retourneerde' benadrukt hier nog beter hoe vreemd dat was; ze had er immers nooit gewoond). Ik zag hem pas een jaar of tien geleden terug, samen met zijn zoon Shariff. Genoemd naar die bekende filmster die een Arabier speelt.

Lucy lag nog naast me te slapen terwijl al die onverwachte gedachten bij me opkwamen (of: me overvielen/overspoelden). Ik heb haar laten liggen en ben naar beneden geslopen, in de hangmat gaan liggen, vanwaaruit ik naar boven tuur, de genadeloos blauwe lucht in. Daar ergens zijn Shariff en zijn gezin op weg naar hun eigen avontuur. Misschien zijn ze inmiddels geland. Drieduizend kilometer verderop, en toch dichtbij. Misschien liggen ze nu ook in de hangmat, samen, hij en zijn Fay, zoals ze hier zo graag deden. Uiteindelijk zal hij hier terechtkomen, dat weet ik zeker. Net als ik, en anders dan zijn vader, hoort hij hier thuis.

Het is een vrolijk vooruitzicht, een beetje alsof mijn leven van een traag zigzaggende varaan in een slang verandert die onvoorspelbaar alle kanten op kronkelt. Maar het beklemmt me ook. Ik denk dat je het een voorgevoel zou kunnen noemen. Ik heb daar vaker last van, dat ik emoties van anderen voel. Soms is het een voordeel, zoals in het geval van Johnny, die niet praten kan. Ik weet altijd precies wat hij zeggen wil. Volgens Sara bestond er een belangrijk verschil tussen empathie en medeleven. Dat had ze in een van die boeken in de kast hier gelezen, ik geloof dat het

over boeddhisme ging en dat zo. Een van de twee was goed, vraag me niet welke, en de ander dus niet. Haar verhaal erbij heb ik wel onthouden. Bij te veel inleving spelen je eigen ervaringen mee, en daar is een ander niet mee geholpen. Sara, mijn ex-vrouw, noemde dat projectie. Een mooi woord dat me deed denken aan de films die Mingus en ik vroeger soms keken in het bioscoopje waar we gratis naar binnen mochten nadat we in de omgeving zo veel mogelijk bezoekers hadden geronseld. Bij de juiste mate van inleving doe je voor een ander wat je kan, zonder dat je daar zelf een rol in speelt.

Maar een voorgevoel is pas een voorgevoel als het waar is gebleken. Anders was het gewoon zoiets als een angstig visioen. Laten we hopen dat dat het is, dat Shariffs avontuur hem alles mag schenken wat hij ervan verwacht.

Ook Johnny is al wakker. Hij harkt de gortdroge bladeren op het terrein bijeen. Het heeft al bijna twee maanden niet geregend, en zo te zien zit het er ook niet aan te komen. De huisjes zijn leeg, de toeristen op zoek naar koelere oorden, met zwembaden en airco, neem ik aan (of: veronderstel ik).

Johnny heeft geen last van hitte. Hij heeft niet snel ergens last van. Hij zingt bij zijn werk. Ik zal hem helpen, dan kunnen we later samen de daken verstevigen, de boot repareren, de gebarsten tegels van de *mandi* vervangen en al die andere dingen doen waar ik sinds het vertrek van Sara nooit meer aan toe ben gekomen.

De eerste keer dat Shariff de oprit op reed van wat zijn nieuwe huis in de tropen zou worden, vielen hem heel andere dingen op dan hij van tevoren had gedacht. De scheefgezakte houten poort waarvan de chauffeur de deuren opende, waarna hij ze achter grote stenen klemde zodat de auto er ongehavend doorheen kon rijden. De kapotte flessen die op de muur langs de oprit bevestigd waren – met de scherven de lucht in, alsof ze in plaats van in een rustige woonwijk in een gevaarlijke of juist deftige buurt terecht waren gekomen. De bloeiende bougainville die over de muur heen kronkelde en, zag hij in het zwakke schijnsel van het lichtje bij de voordeur, witte en roze bloemen droeg. De jasmijngeur, zoals Fay het noemde. Hij vertelde haar dat de geur in werkelijkheid van een andere plant afkomstig was, een Aziatische variant van jasmijn, die alleen 's avonds bloeide en waarvan hij altijd de naam vergat.

De drie kinderen hadden al op het vliegveld geroepen te willen gaan zwemmen zodra ze in hun nieuwe huis waren, maar waren zich tijdens de rit in de gekoelde auto zorgen gaan maken over de temperatuur. Toen de hitte zodra ze bij aankomst de deuren openden weer domineerde, begonnen ze uitzinnig rondjes over het patioachtige parkeerterreintje bij de villa te rennen, terwijl Fay onder de bloemen ongeduldig wachtte tot Shariff zijn gesprek met de chauffeur afrondde. Ze waren bij de geopende achterklep in de weer met bagage, waarover ze een praktisch overleg schenen te voeren. Fay verstond nog nauwelijks Maleis en kon zich op dat moment niet voorstellen dat daar ooit verandering in zou komen, zo vreemd waren de klanken. En daardoor zo

mooi. Normaal luisterde ze graag als Shariff dit soort exotische gesprekken voerde, maar op dit moment wilde ze niets liever dan naar binnen.

Eindelijk kwam de chauffeur met twee koffers aangelopen, die hij voor het trappetje zette waar Fay stond te wachten. Hij haalde een sleutel uit zijn zak en deed de deur open. Shariff kwam achter hem aan, met losse spullen van de kinderen in zijn handen – knuffels, een stickerboek, jaszjes en een schoen. Blij-nerveus keek hij zijn vrouw aan.

De kinderen stormden zodra de deur op een kier stond naar binnen, en terwijl hun uitgelaten kreten al klonken bleven Fay en Shariff elkaar aankijken. Hij gebaarde dat zij voor mocht, maar ze bleef staan waar ze stond. 'Ik zal als eerste naar binnen gaan, maar wel in jouw armen.' En toen Shariff haar wat aarzelend aan bleef kijken: 'Jij gaat me de drempel over dragen.'

Ze waren drie maanden nadat ze elkaar hadden leren kennen op Bali getrouwd, en brachten hun huwelijksnacht door in een strandhut – zonder drempel. Zoals ze hem vaker plaagde met zijn van huis uit meegekregen neiging zichzelf traditioneel mannelijke taken toe te bedelen, herinnerde ze hem er sindsdien regelmatig aan dat hun echtelijke leven nog niet officieel was ingewijd. Wat was daarvoor een beter moment dan dit, waarop ze op het punt stonden een nieuw leven te starten?

Zonder aarzelen legde Shariff zijn verzameling op de onderste tree en met de nodige moeite tilde hij haar op. Ze was een paar centimeter langer dan hij, en nauwelijks lichter. Maar hij liet zich niet kennen en besteeg langzaam, zonder wankelen, de treden, stapte de drempel over en keek haar triomfantelijk aan, waarvoor hij zijn nek in een ingewikkelde hoek moest draaien. '*Selamat datang,*' zei hij. 'Jij ook,' antwoordde ze, zonder aanstalten te maken weer op eigen benen te gaan staan.

Na de houten deur volgde een steiger omgeven door fakkels die langs een vijver in de aarde waren geplant. Uit het water stak een schildpadkopje omhoog. Meteen verdween het weer. 'Ik dacht dat we geen huisdieren mochten!' riep Fay, haar divarol

even vergetend. Ineens was een schildpad het spannendste dier dat ze kon bedenken. Terwijl ze naar het water keken, zagen ze ook grote gevlekte karpers naar de oppervlakte zwemmen, alsof ze hen begroetten. Ze hoorden kikkers, een gekko.

Op het punt waar de steiger de hoek omging, bleef Shariff opnieuw staan. Hier hadden ze zicht op het huis, dat bestond uit drie losse ronde ruimten verbonden door een grote, weelderige tuin vol spookachtige schaduwen. Het eerste wat Fay opviel was het rieten dak van het hoofdgebouw, waaronder zich verdeeld over twee verdiepingen de open huiskamer en twee slaapkamers bevonden. Het liep in een punt omhoog en was nog grandiozer en indrukwekkender dan op de foto's. Ook in de tuin brandden fakkels, die contour gaven aan de donkere planten, struiken, bomen en bloemen. Ze knikte tevreden. De kinderen renden van vertrek naar vertrek en riepen dingen als 'Nóg een badkamer' en 'Deze neem ik'. Aan zwemmen dachten ze niet meer.

'Wow,' zei Shariff alleen maar. En toen Fay niks zei: 'Gaat het goed?' Zijn nek draaide weer in die ongemakkelijke hoek. Met zijn donkere huid zweette hij niet snel, maar nu zag Fay druppels bij zijn haargrens. Ze lag inmiddels ongemakkelijk in zijn armen, haar linkerbeen glipte bijna weg. Maar ze was nog niet van plan Shariff te ontzien.

'Het gaat heel goed,' zei ze. 'Ik heb het alleen een beetje warm.'

Het was alsof het donker aan hen plakte. Voordat ze vertrokken waren ze gewaarschuwd voor de hitte. Het was midden in het regenseizoen, maar het had al sinds november niet geregend, had Gerson hem gezegd, en elke stap die je zette was er eigenlijk een te veel. Maar zij verlangden naar hitte en waren van plan voorlopig, al was het maar een week, een paar dagen, een dag, zo weinig mogelijk stappen te zetten.

Op dat moment begon Shariff met grote passen te lopen. 'Dat komt goed uit,' zei hij, terwijl hij links afsloeg in de tuin, onder een lage boom door, zodat hij even door de knieën moest, waarna hij de volgende trede op ging. Voordat Fay het doorhad stond hij op de rand van het zwembad. 'Je wordt te zwaar.' Hij trok zijn

armen in een ruk opzij. Haar poging hem mee het water in te trekken mislukte, maar de kinderen werden door de plons gelokt en kwamen gillend aanrennen om hun vader erin te duwen en er daarna met kleren en al achteraan te springen.

Het water was aangenaam door de zon die het de hele dag had beschenen, en ze leefden zich er net zo lang schreeuwend, gillend, duwend, spetterend in uit tot alle spanning van de reis, het afscheid, de verwachtingen, de vermoeidheid aan het water waren overgedragen, dat er evengoed kalmpjes bij lag toen de kinderen later in het huisje op het verhoogde plateau naast het zwembad een spionagespel beraamden. Shariff was naar de keuken gegaan om twee biertjes te halen, van de voorraad die ze op het vliegveld hadden ingeslagen, en Fay bestudeerde op de rand van het zwembad de lucht. Er werden vuurpijlen afgestoken, alsof na de vissen ook de buurt hen verwelkomde. Daarna was de hemel zwart met oneindig veel ongelijkmatig verdeelde lichtjes. Vanuit de keuken riep Shariff dat het halfdrie was.

‘Moet je kijken,’ zei ze toen hij naast haar kwam zitten. Ze proostten en zochten samen naar sterrenbeelden die ze kenden. De chauffeur had terwijl zij zich uitleefden hun bagage netjes op een rij bovenaan het trappetje van de huiskamer gezet, ze waren hem helemaal vergeten. Ze waren ook vergeten dat het nacht was en hadden veel te veel lawaai gemaakt. Maar Fay beschouwde de zorgeloosheid als goede voorbode.

Na een paar biertjes legden ze de kinderen in bed en gingen zelf ook loom liggen, naast elkaar, boven op de deken, want zelfs voor een katoenen spreij was het te warm.

‘Wat is dat?’ vroeg Fay na een tijdje. Shariff zei dat hij het niet wist. ‘Misschien de weg...’ opperde hij.

‘Zou je die zo ver kunnen horen?’

Fay ging overeind zitten, klaarwakker door haar verkenningdrift. Ze luisterden een tijdje in stilte. ‘Ik ga kijken,’ zei ze toen, trok een T-shirt aan en verliet de slaapkamer, richting de steiger. Shariff kwam in een sarong achter haar aan.

Ze liepen de oprit over naar de weg, die warm en ruw voelde aan hun blote voeten. Terwijl ze naar boven keken, overweldigd door de hoeveelheid sterren die zich zonder de beschutting van de bomen openbaarde, liepen ze naast elkaar in de richting van het geluid. Na een stap of twaalf bleef Shariff staan. 'Het is de zee!' riep hij. 'We horen de zee vanuit onze slaapkamer!'

Ze bleven staan luisteren. Fay was vergeten hoe hard golven bulderen als ze in hoog tempo na elkaar stukslaan op het strand, stelde zich een woeste Poseidon voor die zich daarmee bezighield en vroeg zich af of er een Balinees equivalent bestond. Ze zou het opzoeken in een van haar boeken over de Balinese cultuur die ze voor vertrek had aangeschaft. Toen ze even later langzaam terugliepen, constateerden ze om de paar passen dat het geluid er nog steeds was.

Shariff viel snel in slaap. Fay lag met wijdopen ogen naast hem. Na maandenlang dozen te hebben gevuld en alles te hebben ingedeeld in kleine, pasklare eenheden, lijstjes te hebben afgevinkt, schema's te hebben opgesteld en weer verdeeld in kleinere schema's, was tijd eindelijk weer die heerlijk voortvloeiende warme massa die zich oeverloos voor haar uitstreckte, zelfs zonder dat ze zich erin hoefde te dompelen als ze dat niet wilde. Dit gevoel herinnerde ze zich alleen van toen ze klein was en ze begreep weer precies waarom ze als kind nooit naar bed had gewild.

En terwijl ze zich daar lag te verwonderen over hoe fantastisch het leven is als alles nog alle kanten op lijkt te kunnen bewegen, klonk van het ene op het andere moment het oorverdovende lawaai van de regen.